

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки України

24 квітня 2024 року № 578

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії **МАРІЯ ШРЕСТХА**, 1986 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2008 році Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна за спеціальністю 091 Біологія, працює науковим співробітником (Біологія) 0.5 п.о., біологічний факультет, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, м.Харків, виконала акредитовану освітньо-наукову програму 091 Біологія.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна від 30 квітня 2025 р., № 0114-1/215 у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради - Дмитра Андрійовича Шабанова, доктора біологічних наук, професора, завідувача кафедри зоології та екології тварин біологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Рецензентів - Володимира Юрійовича Страшнюка, доктора біологічних наук, професора кафедри генетики та цитології біологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Алли Борисівни Громакової, кандидата біологічних наук, доцента, завідувача кафедри ботаніки та екології рослин біологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Офіційних опонентів - Олексія Васильовича Гумовського, доктора біологічних наук, члена-кореспондента НАН України, завідувача відділу систематики ентомофагів та екологічних основ біометоду Інституту зоології імені І.І.Шмальгаузена Національної Академії Наук України;

Віктора Олексійовича Демченко, доктора біологічних наук, завідувача відділу біологічних основ екологічного менеджменту ДУ «Інституту морської біології НАН України»

на засіданні «30» червня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 09 Біологія **Марії Юрївні Шрестхі** на підставі публічного захисту дисертації на тему «**Бранхіобделіди Західної Палеарктики (Annelida:Branchiobdellida): систематика, географічне поширення та еволюція**» за спеціальністю 091 Біологія.

Дисертацію виконано у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, біологічному факультеті, м. Харків.

Науковий керівник - Сергій Юрійович Утевський, доктор біологічних наук, професор кафедри зоології та екології тварин біологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису (наводиться аналіз дисертації щодо дотримання вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету

Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами)).

Здобувачка має 6 наукових публікацій за темою дисертації, з них 2 публікації у наукових фахових виданнях України, які входять до міжнародних наукометричних баз Scopus або Web of Science; 1 публікація у періодичному науковому виданні, що входить до міжнародних наукометричних баз Scopus або Web of Science; 3 публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації (наводиться аналіз наукових публікацій щодо дотримання вимог пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії) (зазначити наукові публікації):

1. **Shrestkha M.**, Utevsky, S. (2024). The distribution of branchiobdellidan worms (Annelida: Clitellata) on the noble crayfish, *Astacus astacus*, in the Transcarpathian region, Ukraine. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series «Biology»*, 43, 85-95. <https://doi.org/10.26565/2075-5457-2024-43-7> (Web of Science, категорія A)
2. Sydorovsky S., **Shrestkha M.** (2024). Fauna of Crustaceans of the Kharkiv Region, Ukraine. *Biosystems Diversity*, 32 (3), 314–323. <https://doi.org/10.15421/012434> (Scopus, Web of Science, Q3)
3. Solijonov K., Utevsky S., Izzatullaev Z., Umarov F. U., Fazliddinov F., **Shrestkha M.**, Utevsky A. (2024). First record of *Hemiclepsis marginata* (O.F.Müller, 1773) (Hirudinida: Glossiphoniidae) from the Ferghana Valley, Uzbekistan. *Ecologica Montenegrina*, 75, 74–84. <https://doi.org/10.37828/em.2024.75.6> (Scopus, Web of Science, Q2)
4. Kolesnykova (**Shrestkha**) M., Utevsky S. (2013). New Ukrainian records of *Branchiobdella parasita* (Annelida: Clitellata: Branchiobdellida) from the Danube basin. *Scientific annals of the Danube Delta Institute. Tulcea, Romania*, 19, 35-38. <http://doi.org/10.7427/DDI.19.05>
5. Kolesnykova (**Shrestkha**) M., Soes D.M., Utevsky S. (2012). First record of *Branchiobdella kozarovi* (Clitellata: Branchiobdellida) for the Netherlands, with overview of the Dutch Branchiobdellida. *Lauterbornia*, 74, 101-103. (Web of Science)
6. Kolesnykova (**Shrestkha**) M., Utevsky A., Utevsky S. (2008). First record of *Branchiobdella kozarovi* (Clitellata: Branchiobdellida) from eastern Ukraine. *Lauterbornia*, 65: 77-81. (Web of Science)

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

1. Голова Шабанов Д.А..

Зауваження: немає.

2. Рецензент Страшнюк В.Ю..

Зауваження: - Об'єктом дослідження автора були бранхіобделіди (Clitellata: Branchiobdellida) Західної Палеарктики (с. 13). Водночас в роботі серед іншого досліджувався матеріал, зібраний в росії та Казахстані. Чи коректно вважати, що території цих країн належать до Західної Палеарктики, зважаючи на те, що східна межа Західної Палеарктики, як зазначає автор, проходить по басейну річки Волга (с. 156)?

- Обговорюючи поширення *Branchiobdella pentadonta*, автор відзначає фіксацію цього виду на Балканах, у південній Македонії (біля Конської) та у східній Македонії (потік Осойница біля Берово) (с. 116). Судячи з вказаних географічних назв населених пунктів, йдеться про Північну Македонію, а не про регіон в Греції. То ж вірно було б говорити про південний та східний регіони Північної Македонії.

- Обговорюючи поширення *Branchiobdella kozarovi*, зазначається, що найостанніша знахідка цього виду була зроблена за участі автора у Нідерландах (с. 97). Водночас на представленій карті (рис. 3.13, с. 96) ця локація не позначена.

- В обговоренні результатів знаходження бранхіобделід на ракоподібних, йдеться про те, що в 9-ти локаціях були виявлені лише кокони бранхіобделід (с. 82). Досліджені ракоподібні, як відзначає автор, «належали до п'яти видів». Однак, судячи з того, які види перераховує автор, стає зрозумілим, що їх не п'ять, а шість: «чотири автохтонні (аборигенні) види Західної

Палеарктики – *Astacus astacus* (Linnaeus, 1758), *Austropotamobius torrentium* (Schrank, 1803), *Austropotamobius pallipes* (Lereboullet, 1858) та *Astacus leptodactylus*, а також інтродуковані види – *Orconectes limosus* (Rafinesque, 1817) та *Pacifastacus leniusculus* (Dana, 1852) з Північної Америки».

3. Рецензент Громакова А.Б.

Зауваження: - В тексті дисертації на рисунках 3.12 (A-B, F2-E2), 3.16 (A-B, D-G), 3.17, 3.18, 3.19, 3.20, 3.22, 3.24 відсутній масштаб на деяких фотографіях, що відображають морфологічні та анатомічні ознаки різних видів роду *Branchiobdella*. На рисунках 3.10, 3.15, 3.23 також немає масштабів на картах поширення видів бранхіобделід.

- В розділі 4 наголошено, що деякі види бранхіобделід виявляють строгу специфічність до певних видів річкових раків. З чим саме пов'язана ця специфічність?

- В розділі 4 вашої роботи присвячено багато уваги дослідженню розподілу різних видів бранхіобделід та їх коконів на одному хазяїні. Виникає питання, як розділяються екологічні ніші різних видів бранхіобделід на одному виду хазяїна? Якщо вони мешкають разом, то які взаємовідносини вони утворюють між собою?

4. Офіційний опонент Гумовський О.В..

Зауваження: - У Таблиці 3.1 коди країн варто було б перенести до приміток до таблиці.

- У Таблицях 3.2 - 3.6 частину тексту в назвах слід віднести до приміток до таблиці.

- На стор. 82, в розділі 3.2. вказано, що в Європі існує 6 видів роду *Branchiobdella*, проте в переліку наведено 7 видів. Систематичний опис також містить 7 відомих видів та опис ще одного нового виду.

- В деяких частинах тексту назви родів не виділені курсивом.

- На рисунках 3.33 та 3.36 зображено мережу, яку варто було б пов'язати з картою і додати пояснення в підпису, аби показати відповідність ділянок мережі географічним регіонам.

- Новий вид, опис якого планується опублікувати, як я розумію, згодом наводиться або як «sr. n.», «n. sr.», варто було б уніфікувати цю аббревіатуру.

5. Офіційний опонент Демченко В.О.

Зауваження: - Підрозділ 1.2. «Характеристика регіону» знаходиться в розділі 1. «Огляд літератури», але така структура видається не дуже вдалою. На нашу думку цей підрозділ описує регіон дослідження, певні екологічні

умови, приналежність до водних басейнів. Отже, він має чітко характеризувати типи досліджуваних водойм. Традиційно таку інформацію розглядають в окремому розділі, або об'єднують з описом методів досліджень у розділі «Характеристики регіону та методи досліджень». Звісно, автор має право й на такий спосіб викладення матеріалу, але це відрізняється від усталених стандартів.

- Розділи 3 і 4 містять підрозділи «Обговорення розділу», що є відхиленням від традиційної структури дисертаційних робіт. Оскільки ці частини є досить розлогими та самостійними, їх важко сприймати як

стислі узагальнення, які зазвичай завершують розділи.

- У підрозділі 4.4. Вашої роботи значний обсяг аналізу ґрунтується на літературних джерелах, зокрема у розділі про вплив на стан популяцій (1,5 сторінки). Власні експериментальні або аналітичні дані щодо впливу бранхіобделід на популяційну динаміку річкових раків представлені в обмеженому обсязі.

- Враховуючи, що в роботі висвітлюються питання інвазій бранхіобделід на різних видах раків в тому числі і чужорідних, було би бажано отримати окремі рекомендації щодо розробки заходів біобезпеки та карантинного контролю при ввезенні живих раків, що є особливо актуальним у контексті розвитку аквакультури.

- Висновки в цілому відображають основні результати дослідження, але їхнє викладення є дещо нерівномірним. Проте це не зменшує наукову та практичну цінність дисертації, яка ґрунтується на достовірних результатах і відповідає основним положенням роботи.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Марії Юріївні Шрестхі** ступінь доктора філософії з галузі знань 09 Біологія за спеціальністю (спеціальностями) 091 Біологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради

Дмитро ШАБАНОВ

(підпис)

